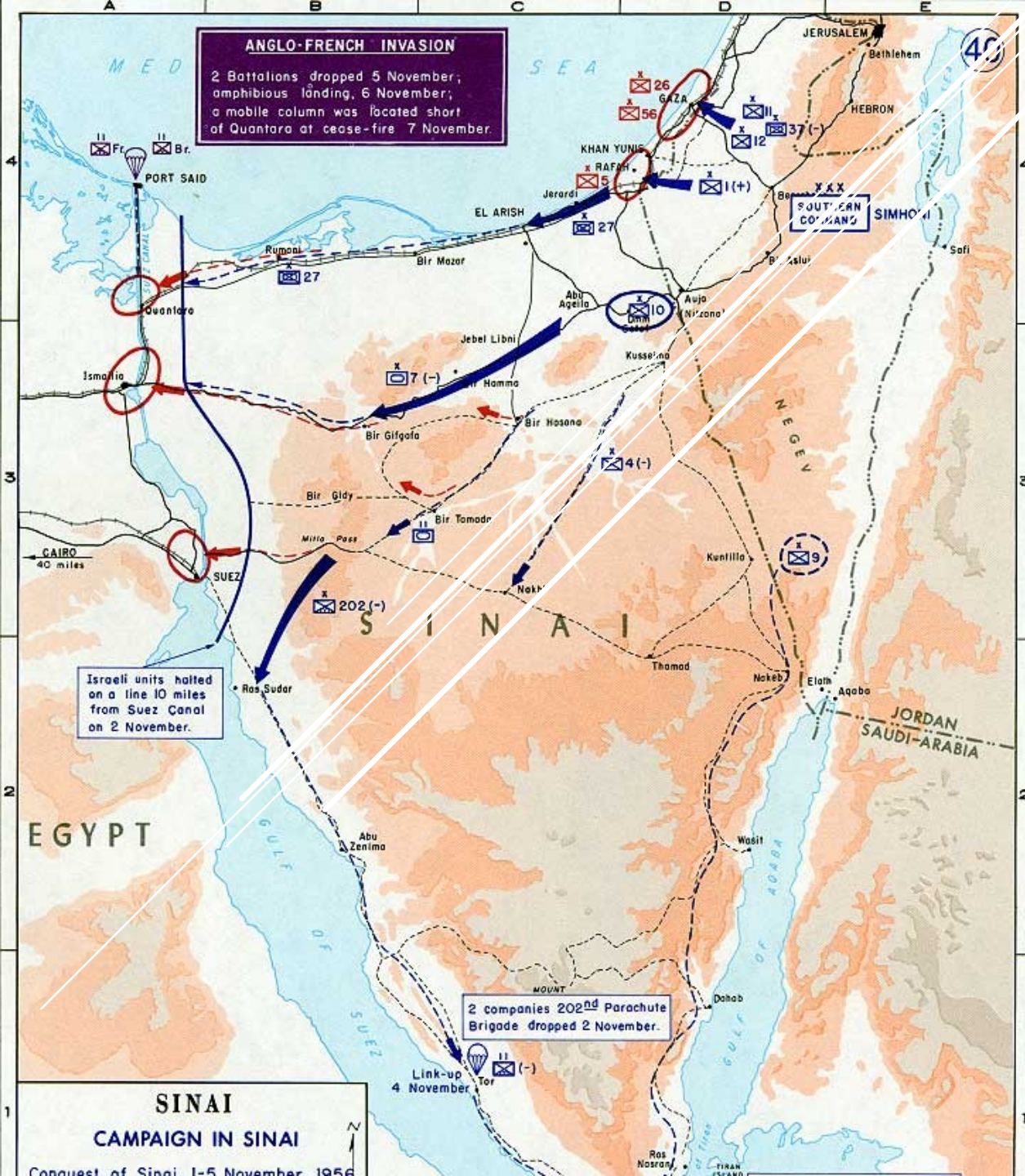

SUEZSKÁ KRIZE 1956

VÝZNAM SUEZSKÉHO PRŮPLAVU

- ▶ důležitá (192 km dlouhá) **spojnice mezi Evropou a Asií**
- ▶ před r. 1956 kanálem proplulo **766 lodí měsíčně**
- ▶ procházely tudy **dvě třetiny ropy mířící do Evropy**
- ▶ užívání průplavu bylo výhodné pro více než 45 států
- ▶ výnosy z průplavu činily zhruba 60 milionů dolarů ročně

NÁSTUP NÁSIRA V EGYPTĚ

- ▶ porážka od Izraele ukázala zaostalost arabských států v čele s Egyptem, kde byl r. 1952 svržen král Faruk a nastolena republika, v r. 1954 se stal premiérem Gamál Násir – prohlásil se za vůdce Egypta, v r. 1956 se stal prezidentem a začal s blokádou izraelského přístavu Ejlat

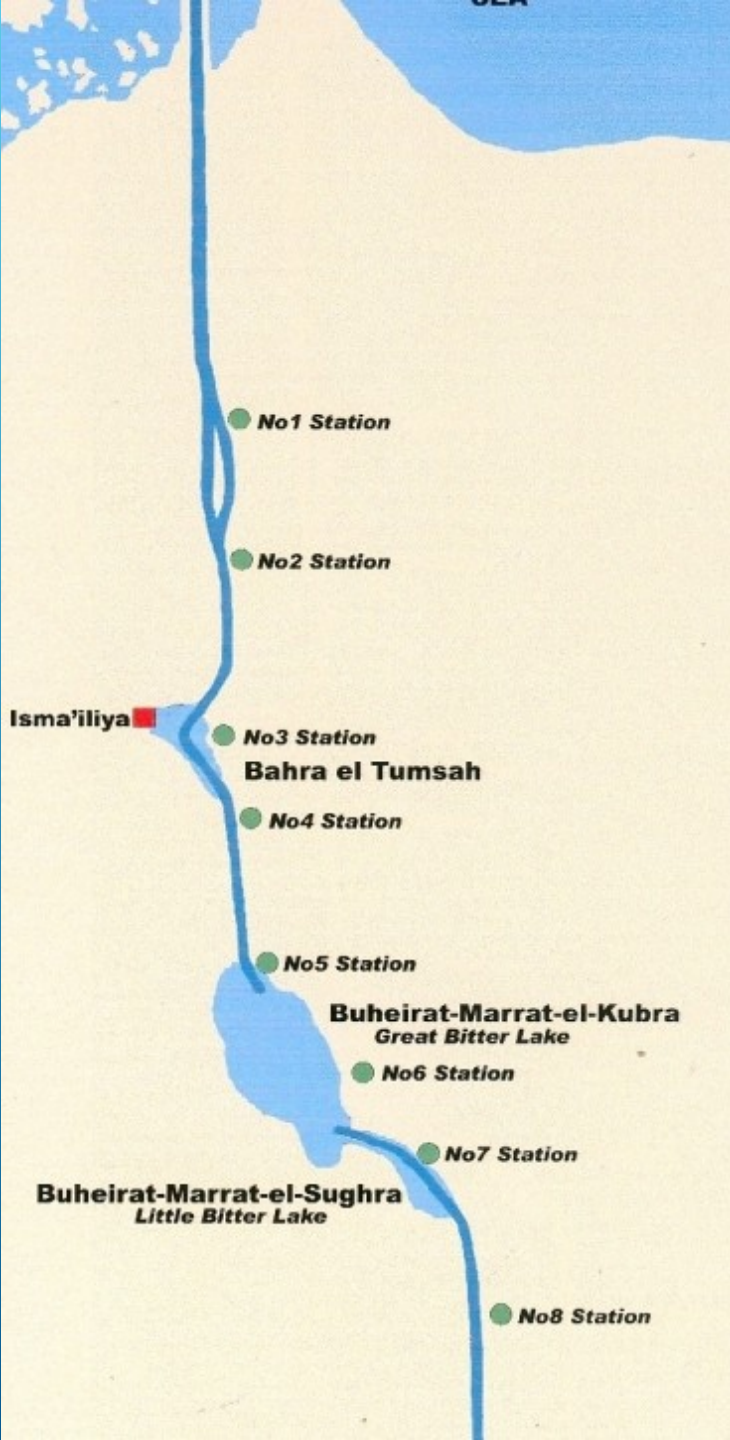

- ▶ **začal budovat armádu na boj proti Izraeli a obchodovat se sovětským blokem** (hlavně dovoz zbraní), to však způsobilo odliv životně důležitého amerického kapitálu, kterým chtěl financovat stavbu Asuánské přehrady (zdroj dostatku elektrické energie pro industrializaci Egypta)

- ▶ v červenci 1956 oznámil Násir v Alexandrii, že „znárodňuje Suezský průplav ve prospěch lidu“ ⇒ nadšení lidí – v tu chvíli bylo vojensky obsazeno sídlo správy průplavu

POČÁTEK KRIZE

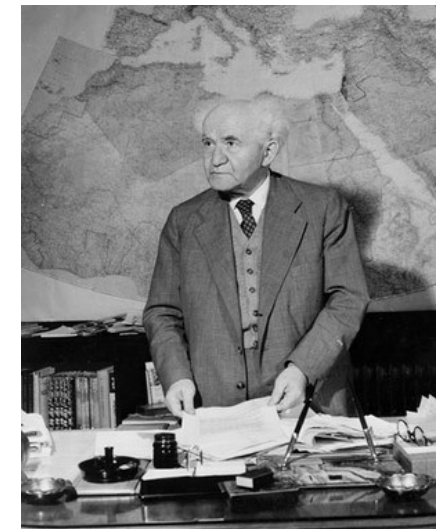
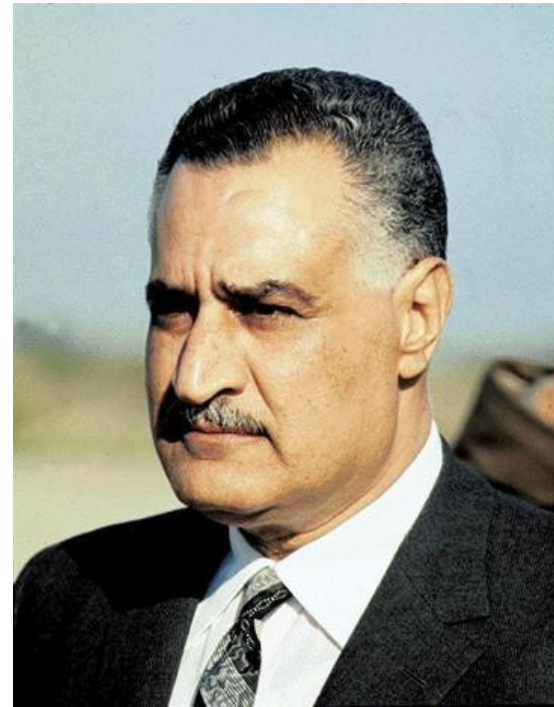

- ▶ Britové a Francouzi byli znárodněním průplavu zasaženi (40% kanálu vlastnily britské banky a společnosti) a byli připraveni vojensky reagovat; poskytli Izraeli vojenskou techniku (tanky, nákladní vozy, letouny...)
- ▶ Američané však nechtěli použití síly, jež by posílilo arabský nacionalismus

- ▶ britský premiér **Anthony Eden** napsal v dopise amer. prezidentovi **Dwightu Eisenhowerovi**: *„Jestliže nezaujme-me pevný postoj, náš i Váš vliv na celém Středním východě bude podle našeho názoru definitivně v troskách.“*

- ▶ na srpen byla do Londýna svolána **konference hlavních uživatelů průplavu** ⇒ dva závěry: **1. ponechat Suez Egyptu a vytvořit mezinárodní poradní orgán pro tarify a svobodu plavby** (zastávce: SSSR); **2. ponechat Suez Egyptu, ale spravedlivě vyplatit akcionáře a zřídit mezinárodní správu průplavu** (zastávci: západní státy)
- ▶ „Egypt je odhodlán ukázat světu, že když se malé země rozhodnou uchovat si svébytnost, dokážou to...“ (Gamal Násir, 15. září 1956)
- ▶ izraelský premiér Ben-Gurion v říjnu reaguje: „Izrael si vyhrazuje právo na akci podle vlastního uvážení.“

PRVNÍ VOJENSKÉ STŘETY

- ▶ v říjnu byla v Paříži na tajné schůzce **dohodnuta společná britsko-francouzsko-izraelská akce proti Násirovi**
- ▶ 29. října tak podle plánu izraelské jednotky generála Moše Dajana napadly Egypt a postoupily hluboko do jeho území (až k Suezskému průplavu, k přístavu Šarm aš-Šajch)
- ▶ Dajan o tažení později napsal, že *„zvítězit mohla jen taková armáda, jež měla ve svých řadách takové bojovníky, kteří ještě nevyhlázeni tajně prchali z lazaretů, aby pomáhali kamarádům v boji. A že to byla armáda, jejíž velitelé namísto typického „kupředu!“ volali spíše „za mnou!“*
- ▶ 31. října se do akcí zapojili i Britové a Francouzi leteckými útoky na egyptské komunikační uzly, sklady a letiště

OPERACE MUŠKETÝR

- ▶ 2. listopadu izraelské jednotky obsadily Gazu ⇒ hned další den začala OSN projednávat sestavu mírových sil
- ▶ 5. listopadu začala rozhodující fáze **Operace Mušketýr = vylodění Britů a Francouzů v Port Saidu a Port Fuadu**
- ▶ proklamovaný cíl invaze: oddělit Izraelce od Egyptanů

- ▶ Násir nechal potopit v průplavu 40 lodí, aby ho zablokoval
- OSN jednomyslně odsoudila anglo-francouzský vpád (velký podíl na tom měl její generální tajemník Hammarskjöld)
- Američané pohrozili Britům finančními postihy
- Sovětský svaz pohrozil: „*Jsmo plně rozhodnuti použitím síly rozdrtit agresory a obnovit mír na Blízkém východě.*“

- ▶ v sovětském poselství Anthony Edenovi se píše: „*V jakém postavení by se ocitla sama Anglie, kdyby byla napadena silnějšími státy, vlastníci všechny druhy současných vyhlazovacích zbraní? ... Válka v Egyptě může přeskočit do druhých zemí a přerůst ve třetí světovou válku.*“
- ▶ ráno **7. listopadu tak Londýn i Paříž vyslovily souhlas se zastavením palby** (= konec Operace Mušketýr)

- ▶ v prosinci Američané přinutili zúčastněné strany ke složení zbraní a 22. prosince ke stažení anglo-francouzských vojsk
- ▶ nato Násir znárodnil další britské společnosti v Egyptě

DŮSLEDKY KRIZE

- ▶ Celkově se do konfliktu zapojilo přes **200.000 vojáků**
- ▶ o život přišlo asi 2.000 egyptských a 250 izraelských vojáků; odhad materiálních škod – asi 7 miliard dolarů
- ▶ **Egypt**, ač vojensky prohrál, zvýšil svůj vliv na Blízkém východě; Suez. průplav zůstal v egyptských rukou; Násir se stal vůdcem arabského hnutí a začal být mnohem levicovější (sblížení se SSSR, silný státní sektor, znárodňování)
- ▶ **Izrael** uhájil svou existenci a ukázal arabským nepřátelům kvalitu své armády (⇐ ani ne za týden porazil sovětským blokem vyzbrojenou egyptskou armádu), kterou pak potvrdil i v Šestidenní (1967) a Jomkippurské (1973) válce
- ▶ **Britové** naposled zkusili dosáhnout něčeho ^{ve}světě, aniž by jim to dopředu schválili Američané ⇒ y březnu 1957 rezignoval Anthony Eden (nahradil ho **Harold Macmillan**)
- ▶ pro **Francii** to byla „jen jedna z mezinárodních ostud“ 50. let (+ porážky ve Vietnamu a Alžírsku)
- ▶ Británie i Francie potvrdily pozici „velmocí druhého řádu“
- ▶ Jako jediné supervelmoci světa se ukázaly Spojené státy a Sovětský svaz, který se začal velmi angažovat v arabském světě (zejména v oblasti vojenské spolupráce)

- ▶ Británie i Francie potvrdily pozici „velmocí druhého řádu“
- ▶ jako jediné supervelmoci světa se ukázaly Spojené státy a Sovětský svaz, který se začal velmi angažovat v arabském světě (zejména v oblasti vojenské spolupráce)

ZDROJE

- ▶ VESELÝ, Zdenek. *Dějiny mezinárodních vztahů*. Plzeň, 2007.

<https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/suezska-krize-1956-blizky-vychod-v-50-letech/>

<https://polgeo.geogr.muni.cz/konflikty-smlouvy-a-organizace/suezska-krize/>